

Utódaik között voltak aktív muzsikusok is, akik valamilyen hangszernek kiváló mesterei, s a zeneiskolának további ápolói és fejlesztői voltak. Nagyon tanulságos mindenki számára, aki szívén viseli a magyar zenekultúra ügyét, hogy ebben a korban a Dunántúlnak szellemi fókuszja, egy magyar Weimar volt kialakulóban a Balaton melletti kies fekvésű Keszthelyen, egy nagyvonalú, széles látókörű és művészelkű magyar főúr bőkezűségéből.

Nem tudjuk biztosan, a zeneiskola megszűnése mikor következett be. 1833 körül még adatok vannak az iskola fennállásáról.

Klempa Károly értékes tanulmánya méltán tarthat érdeklődésre számot mindazoknál, akik a magyar zenetörténettel, a magyar zene-pedagógiával komolyan és behatóan foglalkoznak.

Vikár Sándor.

Karl v. Klempa: Die kulturpolitischen Bestrebungen des Grafen Georg Festetics.

Győr, 1939., 8-r., 24 lap.

A régi Magyarország művelődés-politikai és neveléstörténeti szempontból egyaránt jeles férfiaknak, Széchenyi István rokonszemű barátjának, a keszthelyi Georgikon és az ugyanott tartott híres Helikoni ünnepek alapítójának, gróf Festetics Györgynek (1755—1819) emlékezetét újítja föl az előttünk levő könyvecske, melynek szerzője a Festetics-család keszthelyi könyvtárának premontrei rendi jeles könyvtárosa. Német nyelven írt műve bizonyára hazánk határain túl kívánja ismertetni tárgyát, hogy ily módon is öregbítse hőséneked dicsőségét és nemzete jóhírének.

Bevezetőül igen jó összefoglalásban kapjuk a XVIII. századvégi magyar művelődés kettősségének rajzából kiindulva a Georgikon alapítójának Széchenyi Istvánéval analóg fejlődési képét. Bécsben élő, német műveltségű, de birtokainál fogva magyar földben gyökerező s így magyar érzésű főúri család sarja, úgy mint Széchenyi. A magyar hivatali életben kezdi pályáját, majd szintén változatos katonai pályát fut be, s bár ez valamivel sikeresebb Széchenyiénél, mégis csalódás a vége ennek, úgy mint a legnagyobb magyarnál. De az analógia folytatásaként épen katonai pályájának eseményei közben hangolódik át magyar hazafivá s a magyar művelődés apostolává, hogy mint ilyen tövises úton haladva lásson hozzá kulturpolitikai álmainak megvalósításához. Sikerei e téren nem voltak oly szembevetendők, mint Széchenyiéi, mert térbelileg szűkebb körben jelentkeztek, de szándékainak egyszerű lendülete ugyanúgy fölismerhető. Különféle javaslatokban, törekvéseiben, terveiben mindenekelőtt nemzetiségünk pallástiuma, a magyar nyelv fekvő szívén a Muraköz magyarrá tételében, a Nemzeti Színház megalapító törekvések anyagi és szellemi pártolásában. De anyanyelve iránti szerelme vitte tulajdonképeni működésének, a magyar iskolázás ügyének terére is, mert ezzel kívánta a nagyterjedelmű magyarországi birtokain élő ifjúságot az új magyar kultúra jótéteményeiben részesíteni.

Szerzőnk érdeklődése irányának megfelelően anyagának épen ezt a részét dolgozza ki legrészletesebben s ez teszi a kis művet számunkra, olvasóink

neveléstörténeti érdeklődése szempontjából értékes dolgozattá. Sorra ismereti Festetics Györgynek kezdeményezéseit e téren, iskolaalapításainak történetét: az előbb Alsók községben 1792-ben megkezdett, de másfél év múlva Csurgóra áthelyezett, Csokonai Vitéz Mihály ottani rövid tanárkodása révén is nevezetessé vált, a keszthelyi katolikus gimnáziummal párhuzamosan működő protestáns gimnáziumét (s itt családi levéltári kutatások alapján bizonyos mértékig új, érdekes adatokat is közöl szerzőnk), az ugyancsak Festetics Györgytől újjászervezt, majd a premontréi rend kezébe adott keszthelyi gimnáziumét és az ott alapított, később azonban Sopronba áthelyezett nemesi konviktusét, a gróf áldozatkészségéből létrejött 3 osztályos elemi iskoláét, polgári iskoláét, a külön önálló zeneiskoláét és rajziskoláét.

A legnagyobb gonddal s legrészletesebben a keszthelyi Georgikon megalapításának történetét beszéli el szerzőnk, Tessedik Sámuel szerepét a szervezésnél, a megalakulás folyamatát, anyagi és szellemi kérdések megoldását, az iskola sorsát, jelentőségét a magyar társadalomban. Kitér továbbá a gyakorlati célzatú s a Georgikonnal kapcsolatban keletkezett alsóbbfokú iskolák egész sorozatára: egy-egy paraszti béresképző, jogi képzettségű jószágigazgatók képzését szolgáló, továbbá erdész- és kertészképző, híd- és malomépítésképző, sőt női háztartási iskolára.

A mű második részében szerzőnk Festetics György kulturpolitikájának másik, a pedagógiát kevésbé, inkább az irodalmat érintő részére s ebben a gróf kedvenc törekvéseinek rajzára tér át, a magyar irodalmat pártos és gondozó tevékenységére. Az idevonatkozó bőséges adatokban részletesen szól Festetics mecénási lelkületéről, Kazinczyhoz való viszonyának fordulatairól s főleg a keszthelyi Helikoni ünnepek megszervezéséről. Mindezek természetesen a magyar nemzet művelődése történetének érdekes és becses adalékai, de szorosan vett pedagógiai tárgykörünktől távolabb esnek.

Nemzetnevelő jelentősége Festetics György működésének mindenekelőtt a gazdasági nevelés megalapozásában s nem kevésbé a magyar nyelv felkeszítésében rejlik.

Szerzőnk könyvének érdeme az, hogy akkori művelődésünk széleskörű ismeretével készül: művében Festetics György kulturpolitikai törekvéseit és érdemeit e két jelentős szempontban megjelölve, megmenteni iparkodik hőseinek hírét-nevét a méltatlan feledés porától, főleg azzal, hogy missziót teljesítve a nemes emlékü magyar főúr érdekében német nyelvű mentő írásával a német olvasóközönség figyelmét is fölhívja hazánk e jeles fiára és bizonyos mértékig korszakot alkotó tevékenységére.

Gyulai Agost.

Ladislaus Torday-Weber: Deutsch-Ungarische Kulturbeziehungen im Laufe des XIX. Jahrhunderts. Budapest, 1940., 8-r., 47. lap.

A német-magyar művelődési kapcsolatok tárgyalása kedves témájává lett újabban a magyar tudományos irodalomnak; nevelői szempontból sem érdektelen s részletes feldolgozása tudásunk szerint előkészületben van.